

Het onthullende werk van de heilige Geest

Noorderlicht
ROTTERDAM
dienst

Zondag 2 juli 2023
Voorganger: ds. Niels de Jong

Preek

Dienst 2 juli 2023, voorganger: ds. Niels de Jong

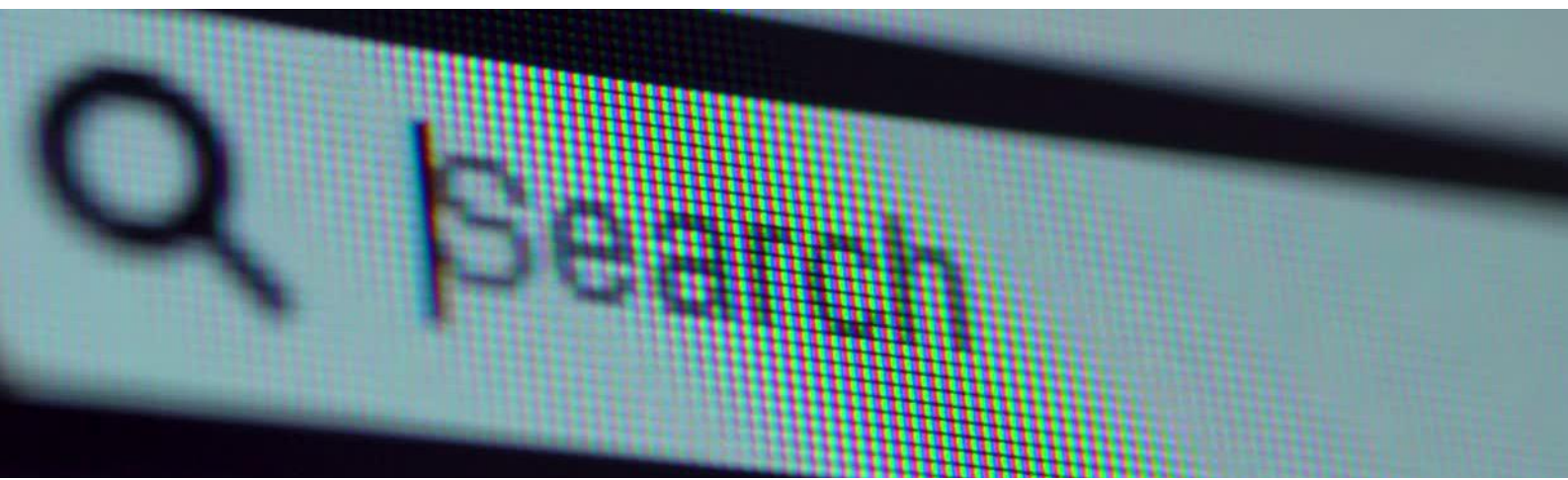
Het onthullende werk van de heilige Geest

Ik weet niet of je wel eens een Rubix Cube hebt geprobeerd goed te krijgen. Het is natuurlijk makkelijk om zo'n ding in de war te krijgen – en vervolgens krijgt bijna niemand hem meer goed. Behalve de mensen die weten hoe zo'n kubus werkt, die het ooit uitgelegd hebben gekregen van een vriend of van 'ome YouTube'.

En ik denk niet dat ik te veel zeg als er veel dingen in de war zijn geraakt; dat veel mensen in verwarring zijn. Bv. in de politiek met hoofdpijndossiers als stikstof, de toeslagenaffaire of het vluchtelingenbeleid. De dingen zijn ingewikkeld geworden. En dat geldt ook voor de financiële wereld met cryptomunten, fintech en de enorme inflatie. En dat geldt ook voor alle online ontwikkelingen, de snelheid daarvan, het gebrek aan veiligheid, de ontwikkelingen rondom A.I. – een grote mate van onvoorspelbaarheid. En dat geldt ook over de klimaatramp, allerlei groepen die op de vlucht zijn, verschuivende panelen in de wereldpolitiek. En verwarring is er bv. ook op een heel ander vlak - als het gaat over de hele discussie rondom gender, identiteit en seksualiteit, etc. – wat je er ook precies van vindt – maar het is toch verwarrend geworden? En die verwarring is niet alleen het gevolg van grote maatschappelijke ontwikkelingen. De verwarring is er ook bij veel mensen individueel. Over wie men is, waar men thuis hoort, waar men bij hoort. Het leven is niet zo overzichtelijk. En je hebt allerlei mensen die verstrikt zijn geraakt – in een verslaving bv. Of in ingewikkelde relaties. Of in financiële problemen. Of in mentale problemen. En veel mensen hebben het gevoel maar wat te doen, en niet het gevoel dat hun leven klopt, dat alles op zijn plek valt.

Ik denk niet dat ik te veel zeg dat veel mensen zowel de wereld in het groot, maar ook hun eigen wereld in het klein als nogal verwarrend ervaren.

Als je de Bijbel er op naslaat is die verwarring van alle tijden. En de bijbel benoemt verschillende oorzaken. Als belangrijkste oorzaak wordt gezien dat de mens bij God vandaan is gegaan en daarmee bij haar ontwerper, en daarmee ook bij het ontwerp van deze wereld in het groot en bij het ontwerp van ons leven in het klein. Een soort opstand tegen God en zijn bedoelingen. Dat noemt de bijbel zonde – dat is dus niet iets kleins als wat overtredingen, of hier en daar wat ongerechtigheden of wat schoonheidsfoutjes. Nee, zonde is veel lelijker, zit veel dieper in ons dan we vaak door hebben, is een soort macht die dingen stuk maakt, een soort neiging om de dingen te verknallen, om te beschadigen wat mooi en goed is, om ten koste van onszelf en anderen toch bepaalde dingen te doen of juist niet te doen. Het is datgene wat ons van God en onze bedoeling afbrengt. Die zonde werkt vaak onder een enorme laag van fatsoen, een dikke laag van 'maar het voelt toch goed', onder het mom van 'als anderen het ook doen, kan het zo slecht niet zijn'. Maar die zonde brengt echter alles in de war. Zoals bij die Rubik's Kubus die in de war is gemaakt. Wil je die kubus weer goed krijgen, moet je onthuld worden hoe die weer goed kan komen. Die onthullende kracht is volgens de bijbel 'waarheid'.

Het woord dat in de bijbel gebruikt wordt voor waarheid, betekent namelijk letterlijk 'het niet-verhulde', 'het niet-verborgene'. Daar zit het idee achter dat er veel wel verborgen is, wel verhuld. Dat er veel is wat niet open ligt, wat je niet zomaar ziet, niet zomaar kent. En dat weten wij natuurlijk ook. We zijn ons er vandaag de dag zeer van bewust dat dingen nep zijn, foto's gefilterd, nieuws fake, mensen onecht. Zozeer zelfs dat we wantrouwend zijn of het nog wel mogelijk is om te weten te komen hoe dingen echt liggen, hoe dingen echt zijn, hoe mensen echt zijn. We zijn er sceptisch over geworden. En als iemand dan over waarheid begint, dan denken we al snel cynisch: 'ja – jouw waarheid'. Of nog cynischer: 'Je hebt vast een bepaald belang bij dit idee'.

En toch... hoe sceptisch we ook zijn, we geven we ook niet op met de waarheid – de roep om waarheid is en blijft groot. Want we voelen ook aan dat als we de waarheid opgeeft, we dan verloren zijn. Dan gebeurt er bijvoorbeeld geen recht meer. En daarom doen we allerlei pogingen om de waarheid boven tafel te krijgen. Of het nu gaat om de toeslagenaffaire, de gaswinning in Groningen, de politieke keuzes in de Corona-crisis, de rol van het koninklijk huis t.a.v. ons slavernijverleden. Er wordt heel veel gedaan om de waarheid boven tafel te krijgen, omdat er anders sowieso geen recht gedaan wordt. Maar hoeveel moeite we ook doen om waarheid boven tafel te krijgen – bv. ook t.a.v. schandalen als bij de Voice - we zijn en blijven wel cynisch en sceptisch of het gaat lukken. Dat cynisme en die twijfel of de waarheid wel echt boven tafel kan komen, was er in de tijd van Jezus ook volop. Pilatus verwoord hem in het evangelie van Johannes te vragen: 'wat is waarheid?' En hij verwachtte van Jezus geen antwoord trouwens – daar geloofde hij niet in, of dat wilde hij niet weten. Maar goed, of we geloven of niet dat de waarheid haalbaar is of niet, we hebben waarheid nodig. Onthullende waarheid. Want anders komt het niet meer recht. Niet in deze wereld en niet met ons.

Het christelijk geloof stelt dat God die waarheid biedt. In zijn woord, maar vooral ook in en door Jezus. Want zoals het evangelie van Johannes stelt, heeft Jezus alles met de waarheid te maken. Jezus is dus niet cynisch of sceptisch over de waarheid. Hij spreekt erover. Vaak. Zonder dat hij het gebruikt voor eigen belang of politieke winst of financieel gewin of uit imagooverwegingen. Nee, Jezus is iemand die buiten de gevestigde orde staat en daar ook niet probeert onderdeel van te worden. Hij beweegt zich in de marge van de samenleving. En hij heeft het dus vaak over de waarheid. Hij gelooft daarin. Hij is er bereid voor te sterven. Jezus heeft heel veel met de waarheid. Hij kan zelfs zeggen dat Hij de waarheid is. Hij belichaamt de waarheid. Maar waarheid waarover, kun je je afvragen? De waarheid over God – hij brengt aan het licht, hij onthult wie God is. Maar ook de waarheid over de mens – hij brengt aan het licht, hij onthult hoe mensen bedoeld zijn. Maar ook de waarheid over de bijbel – hij onthult de ware bedoeling van de bijbel, die ook toen al zo vaak voor eigen gelijk werd gebruikt. Ook de waarheid over wat rechtvaardig is, wat recht is – en hij onthulde de leugenachtigheid van de macht van de toen – of die macht nu religieus of politiek was. En Jezus weet hoe belangrijk die waarheid is – want die maakt vrij. Als je weet wie God is, hoe je bedoeld bent, hoe het leven klopt, hoe je de Bijbel moet lezen – dan ben je werkelijk vrij. Dat zegt Jezus ook in Johannes 8: de waarheid zal je vrij maken.

En als we in het evangelie van Johannes Jezus zo volgen in zijn spreken over de waarheid, dan komen we uiteindelijk bij Johannes 15 en 16 uit. Want als Jezus afscheid neemt van zijn volgelingen, dan begint hij een heel aantal keer te spreken over de 'Geest van de waarheid'. Jezus stelt daar dat de Geest der waarheid gegeven zal worden aan zijn volgelingen. Als Jezus vertrokken is, zullen zijn mensen het niet zelf verder moeten uitzoeken in hun zoektocht naar de waarheid. Integendeel, ze hebben een Gids ter beschikking, iemand die hen zal leiden in de waarheid. Nu moeten we maar gelijk zeggen dat dit niet betekent dat christenen dus altijd het gelijk aan hun kant hebben, of de waarheid aan hun zijde, en al helemaal niet de waarheid in hun binnenzak. Nee, ook christenen 1) zijn feilbare mensen en 2) staan lang niet altijd open voor dat onthullende werk van Gods Geest. Dus ook christenen kunnen mis zitten of vastzitten in hun eigen beperkte visie. Dat kun je zomaar hebben. En toch - die heilige Geest is wel gegeven om dingen bekend te maken, te onthullen, dingen open te leggen. Zowel over God, als jezelf, de Bijbel en het leven.

Dus als de Heilige Geest in je leven komt – en dat komt de heilige Geest sowieso als je gelooft in Jezus Christus. En als je die Geest de ruimte geeft – en dat doe je door Hem iedere keer te vragen om je te leiden. Dan komt er van alles aan het licht. Dingen die voor je verborgen waren.

- Als de Geest komt, gaat het licht aan. Bv. in de kelder van je hart, om maar een gebied te noemen. Daar zitten misschien wonden of zonden opgestapeld. De Geest der waarheid doet daar het licht aan. Pijnlijk natuurlijk. Maar zonder dat licht, kan je hart nooit opgeruimd worden of die wonden geheeld. En dat geldt ook voor groepen of de samenleving als geheel – daar kunnen in de onderstroom ook wonden en zonden leven, waar de Geest der waarheid het licht op kan schijnen, zodat er iets aan gedaan kan worden.
- Als de Geest komt, gaat het licht aan. Bv. ook in de kamer van je motieven. Daar zitten goede bedoelingen, maar die niet alleen. Er zitten misschien ook wel stapeltjes van egoïsme, hoogmoed of jaloezie. De Geest onthult die. En dat geldt ook voor groepen of de samenleving als geheel – ook daar kunnen in de onderstroom bepaalde motieven leven, waarvan het goed is als de Geest daar het licht op aan zet, zodat ze onthuld worden.
- Als de Geest komt, gaat het licht aan. Bv. ook in de kamer waar van je vooroordelen. Vooroordelen waarvan je wist dat je ze had, maar ook waar je niet van wist dat je ze had. Vooroordelen waarmee je mensen indeelt – op basis van uiterlijk, carrière, sportiviteit, kledingkeus, ras, culturele achtergrond, kerk, politieke voorkeur, of nog weer anders. De heilige Geest onthult ze. En dat geldt ook voor groepen of de samenleving als geheel – daar kunnen in de onderstroom ook vooroordelen leven die diep geworteld zijn. Waar het goed is als de Geest der waarheid het licht op laat schijnen.

Maar dat niet alleen – de Geest onthult niet alleen wat verhuuld is. Daar spreekt dat zinnetje in Johannes 16 van dat de Geest overtuigt van zonde, gerechtigheid en oordeel. De Geest zet niet alleen het licht aan en dat je dan zelf maar moet uitzoeken wat klopt en niet klopt. Nee, de Geest gaat nog een stap verder – hij overtuigt je ook van wat niet klopt en van wat wel klopt. Hij overtuigt je van wat zonde is. En er wordt van benoemd dat zonde in de kern ook de afwijzing van Jezus is, en van de waarheid die hij openbaart over God, jezelf en het leven.

Als dat zo is, als de Geest zo werkt, onthullend – waar zie je de Geest dan nu?

Ik wil twee voorbeelden geven, twee vlakken waar je de Geest van de waarheid in actie kunt zien. En hou de Rubik kubus in je achterhoofd – de Geest helpt je om de dingen weer kloppend te krijgen. Als de dingen in de war zijn geraakt, als het niet meer klopt en als we het niet meer weten hoe het goed te krijgen, dan helpt Gods Geest ons. Dan helpt die ons om het door te krijgen, waardoor we weer zien hoe het klopt, wat de bedoeling is. Laat het me concreet maken op twee compleet verschillende terreinen, maar allebei actueel, de een heel breed-maatschappelijk, de ander heel persoonlijk in je eigen leven. En ik wil laten zien hoe waarheid, zicht op de waarheid, kan werken. En kijk maar of je het herkent.

Allereerst, volop actueel, gister was het 1 juli 2023, 150 jaar geleden dat de slavernij afgeschaft werd, althans op papier, in praktijk duurde de slavernij nog 10 jaar langer. Voor die slavernij en voor alle gevolgen daarvan is de laatste jaren veel meer zicht gekomen. Bijvoorbeeld 25 jaar geleden, 1998, was dat zicht er nauwelijks. Niet als ik naar mezelf kijk in ieder geval. Ik was toen net 18 jaar oud en opgegroeid als witte Nederlander in een overwegend wit milieu. En als jonge witte man was mij dit beeld van de Nederlandse identiteit meegegeven: wij Nederlanders waren goed en succesvol. Niet alleen omdat we toen vrij recent het EK van 1988 hadden gewonnen, maar al veel eerder. Dat ging lang terug. Wij hadden Michiel de Ruyter gehad. En we hadden Piet Hein – daarover zong ik in mijn jonge jaren heel hard een liedje over het binnenhalen van de zilvervloot. En ik had geleerd in de geschiedenisboeken van de uiterst succesvolle V.O.C. en daarover werd verteld met nauwelijks verholde trots over de Nederlandse handelsgeest. Over de gouden eeuw. Over ongekende welvaart in Nederland. Over onze hoofdrol op het wereldtoneel. Een paar voetnoten misschien over de slavenhandel, maar zeker niet veel.

Maar sinds 1998 is er meer en meer zicht gekomen op wat er werkelijk is gebeurd. Ons beeld van onszelf bleek niet op waarheid te berusten, of althans, maar op een heel beperkt deel van de waarheid gebaseerd te zijn. En meer en meer kwam het licht op het deel dat niet in beeld was geweest. Onze witte voorouders bleken geroofd te hebben, mensen verhandeld, landen uitgebuit, gezinnen en gemeenschappen verwoest. En tot op de dag van vandaag dragen mensen de gevolgen daarvan – ook na 150 jaar afschaffing van de slavernij. In onze stad, met zoveel mensen uit Suriname of de Antillen, zijn er zoveel mensen die de last nog steeds voelen. En als je in gesprek gaat, kun je zomaar de pijn voelen, de achterstand die mensen nog steeds merken. En er is erkenning gekomen hiervoor en excuses aangeboden door de Nederlandse Staat en gister ook door de koning zelf. En natuurlijk, de helft van de Nederlanders twijfelt of die excuses nodig en goed zijn. Maar het maakt in ieder geval verschil dat de dingen onthuld zijn, dat er meer zicht is, meer waarheid over dit gedeelte uit onze geschiedenis. Dat maakt de kans groter dat mensen recht worden gedaan; en dat er eerder nagedacht wordt of we niet dezelfde fouten aan het maken zijn of we ons nu niet wederom schuldig maken aan mensenhandel, uitbuiting en leegroven van andere gebieden.

Dat er meer zicht op de waarheid is gekomen – dat lijkt me dan typisch iets van de heilige Geest. En meer waarheid kan natuurlijk ook pijnlijk zijn. Het is bv. voor witte Nederlanders veel fijner om een beeld van je voorouders te hebben als mensen die aan de goede kant stonden. Maar de waarheid is complexer. En daar is het licht over aan gegaan. We zien vast lang nog niet alles en nog zeker niet scherp genoeg. Maar er is al meer zicht op wat er werkelijk is gebeurd. En daarmee is nog niet alles opgelost, maar het is een begin. Want zonder de waarheid, geen vrijheid. Voor niemand niet. En die Geest van de waarheid is ook verder nodig – in de politiek, landelijk en in onze stad. Maar ook voor ieder van ons persoonlijk – hoe ga je nu wijs om met wat onthuld is? Wat kun je doen om dingen rechter en eerlijker te krijgen. Maar ook voor ons als kerk – wat kunnen wij doen om dingen rechter en eerlijker te krijgen op dit vlak? En hoe komt het eigenlijk dat wij volstrekt geen afspiegeling van Rotterdam zijn? Vinden we dat te lastig misschien? Zijn er onbewust en onbedoeld misschien ook vooroordelen? De Geest der waarheid hebben we dus ook in de kerk nodig.

En dan als tweede. De Geest der waarheid onthult dingen als het gaat om grote maatschappelijke thema's die veel mensen raken. De Geest der waarheid werkt ook heel persoonlijk. Hij is bereid om van mens tot mens te gaan. En hij wil ook bij jou langs om het licht aan te doen. En waar we het onthullende werk van de heilige Geest denk ik in onze tijd hard nodig hebben, is t.a.v. onze identiteit. Omdat daarover zoveel verwarring is in onze tijd. En als je luistert naar stemmen om je heen, raak je denk ik snel in de war. Want daar klinkt van alles. *Je bent wat je doet. Je bent wat je presteert. Je bent wat je online laat zien. Je bent je status op relationeel gebied. Je bent je vrienden. Je bent je vakanties. Je bent je uiterlijk. Je bent wat anderen van je zeggen. Je bent je verleden, wat daar gebeurd is. Je bent je economische status. Je bent je handicap of gezondheidsprobleem. Je bent slachtoffer of juist dader. Je bent je politieke standpunt. Je bent je culturele identiteit. Je bent je opleiding of je werk. Etc.* En van al die stemmen raak je natuurlijk vreselijk in de war. Want wie ben je dan echt?

Als je gelooft in Jezus Christus en de Geest van de waarheid komt en gaat leiden. Dan gaat Hij stap voor stap de verwarring tegen. Dan kom je er langzaam maar zeker achter wie je werkelijk bent – Gods kind. Zijn geliefde zoon of dochter. En niets, niets gaat je dat afpakken. En niets, maar dan ook niets gaat je kunnen scheiden van zijn liefde. En de rest? Al die andere dingen? Ach, het hoort misschien bij je. Maar je wordt er niet door gedefinieerd, het bepaalt niet wie je bent.

Maar door de zonde hebben we de neiging om ons zelfbeeld, onze eigenwaarde, onze identiteit af te laten hangen van iets anders dan het zijn van Gods kind. En dat beperkt ons, dat beschadigt ons, dat doet ons tekort. Dat is zonde. En we hebben de Geest der waarheid nodig om ons daarvan te overtuigen – dat het echt zonde is. Als er ongelooft is in wat God zegt: 'jij bent mijn kind en niets, maar dan ook niets gaat je kunnen scheiden van mijn liefde'.

De heilige Geest overtuigt je als het bij je scheef gaat lopen, als het mis gaat – voor het eerst of voor de zoveelste keer. Want de zonde is echter hardnekkig. Zoals ik gister iemand sprak wiens vader uit het voormalig Joegoslavië kwam en er over sprak dat dingen uit de oorlog van ca. 30 jaar geleden anders geframed worden, of sommige dingen worden genegeerd of verhuld. Zo werkt de zonde – die verhult dingen en brengt dingen in de war. Altijd weer. En daarom heb je steeds weer de heilige Geest nodig, die waarheid brengt. Niet alleen op de twee genoemde vlakken, maar op zoveel meer vlakken. Want de Geest is ons gegeven om ons te leiden naar een leven dat meer en meer klopt. En is de Geest ons gegeven om het licht aan te zetten, zodat de dingen aan het licht komen en dingen recht gemaakt kunnen worden. De Geest is ons gegeven, zodat ook wij waarheid verspreiden. Dat wij getuigen van de waarheid. Is de Geest ons gegeven om de waarheid te spreken – of mensen daar op zitten te wachten of niet. Is de Geest ons gegeven om het licht op Jezus te zetten – Jezus, degene die pas echt is en werkelijk klopt.

Misschien wel meer dan ooit hebben we de heilige Geest nodig. We hebben zijn onthullende werk nodig. Maar Goddank is die Geest beschikbaar, bereid om ons te helpen. En als de Geest komt, komt er altijd waarheid mee. Pijnlijk misschien, maar goed. Lastig vaak, maar je wordt er beter van. Ongemakkelijk ook vaak, maar je herstelt ervan.

En daarom: bid om Gods Geest. En blijf dat doen. En waarheid komt meer en meer in je leven.

Amen.

